

TOPTAN SABİT YEREL VE MERKEZİ ERİŞİM PAZARLARI TASLAĞI

TELKODER GÖRÜŞÜ

05.03.2018

GENEL DEĞERLENDİRME

✓ **Ülkemizin Ve Sektörümüzün Gelişimini Destekleyen, Gerçekçi Bir Pazar Analizi**

Sabit Genişbant pazarını tüm yönleriyle kapsamlı bir şekilde değerlendiren “Toptan Sabit Yerel ve Merkezi Erişim Pazarları – Kamuoyu Görüşü Alınmasına İlişkin Doküman”ında; sürdürülebilir piyasa şartlarının sağlanması, adil rekabet koşullarının temini ve tüketici refahının artırılması adına, Etkin Piyasa Gücü’ne sahip olan işletmecinin mevcut yükümlülüklerine ek olarak Fiyat Sıkıştırma Testi, Fiber VAE, Fiber Al-Sat, SAYE, Katman 2 seviyesinde VAE, IPTV Multicast erişimi gibi **çok değerli yeni düzenlemelerin yer almış olması, tüm sektör paydaşlarını sektörümüzün geleceği adına umutlandırmıştır.**

Dijital dönüşüm çağında olduğumuz günümüzde, küresel ekonominin yapıtaşı “hızlı genişbant” hizmetlerinin yaygınlaşmasıyla doğrudan ilişkili olan bu değerli çalışmanın vakit kaybedilmeden nihai hale getirilmesiyle; ülkemizin **2023 hedeflerine ulaşmak için önemli bir adım atılacağına** ve gelişimi desteklenecek **sektörümüzün yaratacağı yerli ve milli değerler ile küresel rekabette de önemli kazanımlar sağlanacağına** inanmaktayız. Sektörün mevcut ihtiyaçlarına yanıt veren, hızlıca hayata geçirildiğinde tüketiciler, kamu kurumları ve yerleşik işletmeci dâhil tüm işletmeciler; kısacası sektördeki tüm paydaşlar ile ülkemizin geleceği için önemli faydalar sağlayacak olan **kamuoyu görüş dokümanına katkı sağlayan tüm Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu çalışanlarına içten teşekkürlerimizi sunmak isteriz.**

✓ **Pazar Analizi Süreci 2 Yıl Gecikmiştir, Bir An Önce Nihayete Erdirilmelidir**

Bildiğiniz üzere, Pazar Analizleri 27.11.2012 tarihli ve 28480 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 6 ncı ve 7 nci maddelerine dayanılarak hazırlanan Pazar Analizi Yönetmeliği kapsamında icra edilmektedir. Yine aynı Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası gereği, pazar analizleri **en geç üç (3) yılda bir tekrarlanmaktadır.**

Veri Akış Erişimini içeren Toptan Genişbant Pazarı'na ilişkin pazar analizlerinin ilki Kurumunuz tarafından 2006 yılında ve ikincisi 2010 yılında yayımlanmış olup üçüncü pazar analizine ilişkin süreçler şu şekilde gerçekleştirilmiştir;

- Kamuoyu Görüşleri Alınmasına İlişkin Doküman – Ağustos 2012'de yayımlanmıştır.
- Kamuoyu Görüşlerini İçeren Doküman – Aralık 2012'de yayımlanmıştır.
- Nihai Doküman - Aralık 2012'de yayımlanmıştır.

İlgili süreci takiben bir sonraki Veri Akış Erişimini içeren Toptan Genişbant Pazar Analizinin 2016 yılının ilk çeyreğinde yayınlanması beklenmiştir. Ancak **aradan geçen 2 yıl ile birlikte bir önceki ilgili pazar analizinin üzerinden 5 yıl geçmiştir**. Yeni pazar analizi yapılmadan ve sektörün gelişimi için ihtiyaç duyulan ek düzenlemeler yapılmadan geçen 2 yıl; yerleşik işletmeci Türk Telekom (ve iştirakleri) lehine haksız bir rekabet ortamı yaratılmasına katkı sağlamıştır. Dolayısıyla, halen devam eden bu sürecin ne yazık ki;

- Tüketicilerin daha yüksek erişim maliyetlerine katlanması,
- Pazarın yenilikçi ürünlerle gelişmemesi,
- Alternatif işletmecilerin daha çok yatırım yapamaması,
- Devletin yatırım ve hizmetlerden elde edeceği gelirlerin azalması,
- Kamu kuruluşlarının çeşitli genişbant hizmetlerinde yerleşik işletmeciye mahkûm kalarak daha fazla ücret ödemesi,
- Kamu kaynaklarının israf edilmesi

gibi sonuçları olmuştur. Bu nedenle çeşitli sebeplerle 2 yıl gecikmeli olarak süreçleri devam eden Toptan Sabit Yerel ve Merkezi Erişime ilişkin Pazar Analizinin ivedi nihayete erdirilmesi ve öngörülen yükümlülüklerin derhal 2018 yılı içinde uygulanmaya başlanması; sektörümüzün ve ülkemizin geleceği için kritik öneme sahiptir. Deneyimlerimizden çıkarttığımız sonuç, düzenlemelerin zamanında ve etkin uygulanması gerektiğidir. Bu gerçek ışığında gerek fiber dönüşüm sürecinde ülkemizde yaşanan aksaklıkların ivedilikle çözüme kavuşturulması, gerekse de Ülkemizin 2023 hedeflerine ulaşması için düzenlemelerin kararlılıkla ve zamanında hayata geçirilmesi zaruridir.

- ✓ **Yeni Yükümlülükler İvedi Hayata Geçirilmesi, Mevcut Yükümlülüklerin Etkin Takibi ve Sektör İhtiyaçlarına Göre Güncellenmesi Gereklidir**

Ülkemiz sabit genişbant pazarı toptan ve perakende seviyede yerleşik işletmeci Türk Telekom hâkimiyetindedir. Bu durumun doğal sonucu olarak Türk Telekom her iki Pazar Analizinde de Etkin Piyasa Gücü (EPG) olarak ilan edilmiştir. Türk Telekom'a Ekim 2011 tanınan ve 5 yıllık süresi Ekim 2016'da dolan fiber muafiyet her ne kadar süresini tamamlamış olsa da maalesef aradan geçen 2 yıla rağmen **fiili olarak sona erdirilememiştir**. Ülkemiz kaynaklarıyla yapılan bakır şebekenin sökülüp fibere dönüştürüldüğü yerler dâhil olmak üzere, **alternatif işletmeciler Türk Telekom'un fiber altyapısına erişememiştir**. Birçok gelişmiş ülkede uzun zamandır var olan SAYE yükümlülüğünün Türk Telekom'a yeni getirilmiş olması sektörümüzün canlanması için oldukça önemlidir. Uzun zamandır alternatif işletmeciler tarafından beklenen **piyasa koşullarına uygun SAYE, Fiber VAE ve Fiber Al-Sat referans tekliflerinin 2018 yılı içinde** sunulmuş olması alternatif işletmecilerin ve tüketiciler için oldukça önemlidir.

Yine Kurumunuz tarafından 2012 yılında gerçekleştirilen Pazar Analizi sonucunda Veri Akış Erişimini İçeren Toptan Genişbant Erişim Pazarı Nihai Dokümanı'nda Türk Telekom "Veri Akış Erişimini İçeren Toptan Genişbant Erişim Pazarı"nda etkin piyasa gücüne sahip işletmeci (EPG) olduğu tespit edilmiş ve bu kapsamda aynı dokümanda aşağıdaki ifadelerle yer verilmek suretiyle Türk Telekom "Multicast Erişim" hizmetinin sunumu hususunda da yükümlü kılınmıştır: *"...Hâlihazırda abonelerine IPTV hizmeti sunan TNet ile diğer İSS'lerin etkin bir biçimde rekabet edebilmeleri için diğer İSS'lerin de benzer hizmetler sunabilmelerinin önünün açılması gerekmektedir. Bu itibarla, erişim yükümlülüğü kapsamında, Türk Telekom'un alternatif işletmecilerin IPTV hizmeti sunabilmelerini teminen VAE topolojisinde multicast teknolojisinin kullanılabilmesini sağlayacak şekilde erişim hizmeti sunması gerekmektedir."*

Aradan geçen 6 yıl boyunca işletmecilerin bütün çabalarına rağmen, Türk Telekom'un **Referans Multicast Erişim teklifi yayınlanamamıştır**. Bu durum ülkemizde alternatif IPTV pazarlarının gelişmesine engel olmuş, Türk Telekom'a çoklu oyun paketlerinde haksız rekabet imkânı sağlamıştır. Yerli IPTV pazarının gelişmemesi; Netflix, Youtube gibi ülkemiz kontrolü dışında yer alan OTT hizmetlerinin ülkemizde gelişmesine neden olmuştur. Yerli olmayan WebTV, OTT TV gibi hizmetlerin pazarda hâkim duruma gelmesi yerli pazarın gelişmesini engelleyerek tüketicilere sunulan yerli seçeneklerin azalmasına yansın başta yerleşik işletmeci olmak üzere tüm paydaşların hem ekonomik zarara uğramasına neden olacak hem de network yönetimini oldukça

zorlaştıracaktır. Bu nedenle **piyasa koşullarına uygun Multicast/Unicast referans tekliflerinin 2018 yılı içinde** sunulmuş olması alternatif işletmecilerin ve tüketiciler için oldukça önemlidir.

Yukarıda örnekleriyle açıklandığı üzere, **ilgili yükümlülüklerin pazar analizinde yer almasının yanı sıra ivedi ve piyasa koşullarına uygun şekilde hayata geçirilmesi, alternatif işletmecilerin sektörde var olabilmesini teminen, hayati durumdadır.** Bu nedenle Pazar analizi Kamuoyu Görüş Dokümanında belirtilen **yükümlülüklerin 2018 yılı içerisinde,** hayata geçirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

✓ **Pazar Analizinde Öngörülen Yükümlülüklerin Uygulamada Türk Telekom Tarafından Aşındırılmasına İzin Verilmemelidir**

Türk Telekom özelleştirmesi ile amaçlanan tüketici refahının artması ve ülke ekonomisine daha fazla değer yaratılabilmesini teminen pazarda adil rekabetin mutlaka tesis edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle **yerleşik işletmecinin rakipleri dışlayıcı muhtemel davranışlarını engellemek ve etkin piyasa ortamının sağlanması amacıyla** yerleşik işletmecinin dikey bütünleşik yapısı ayrıştırılmakta ve tüketiciye dokunan alt pazarda rekabet tesisi için yerleşik işletmecilere çeşitli düzenlemelerle yükümlülükler getirilmektedir. Ancak pratik uygulamalarda görüldüğü üzere, ilgili **yükümlülükler zaman içerisinde yetersiz kalmakta, caydırıcı olmaktan uzaklaşabilmekte ve/veya Türk Telekom tarafından aşındırılabilir.** Bu kapsamda, yıllar önce getirilmiş olmasına rağmen etkin uygulamaya geçilmesi mümkün olmayan YAPA ve tesis paylaşımı yükümlülükleri örnek gösterilebilecektir.

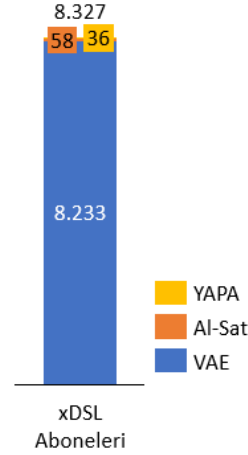
Sektörümüzün büyüebilmesi, gelişebilmesi, rekabetçi bir yapıya kavuşması ve dolayısıyla hem kamunun hem de son tüketicinin kazanabilmesi için alternatif işletmecilerin yatırım yapabilecek kadar makul kar elde edebilecekleri piyasa ortamının sağlanması gerekmektedir. Bu durumun sağlanabilmesi için alternatif işletmeciler yatırım basamaklarının çeşitli kademelerine rahatlıkla erişebilmelidir. Yükümlülükleri kapsamında **Türk Telekom'un işletmeciler arasında ayırım gözetmediğinden emin olunmalı; yükümlülüklerinin gereğini etkin bir şekilde yerine getirip getirmediği Kurumunuz tarafından yakinen takip edilip denetlenmelidir.**

Zira bugüne kadar edinilen deneyimler, **getirilen yükümlülüklerin etkin şekilde uygulanmasının yükümlülüklerin getirilmesi kadar önemli olduğunu, piyasanın ve sektörün kaderinin yerleşik**

işletmecinin inisiyatifine bırakılmaması gerektiğini göstermektedir. Öncül veya ardıl çeşitli düzenlemeler olmasına rağmen günümüzde alternatif işletmeciler yatırım basamaklarının çeşitli kademelerine erişmekte zorluk çekmekte (*YAPA neredeyse kullanılamamakta*) yerleşik işletmeci fiyat dışı ve fiyata dayalı birçok uygulama ile alternatif işletmecileri rekabetin dışına itmektedir (*Fiyat sıkıştırma, “Boş Port Yok” sorunu, referans tekliflerinin çok uzun sürelerde yayınlanabilmesi ya da hiç yayınlanamaması -multicast-, birçok sürecin Türk Telekom tarafından işlevsiz hale getirilmesi gibi*).

Daha detaylı aktarmak gerekirse:

- Her ne kadar Kurumunuz sektörümüzün gelişimi adına oldukça önemli kararlar almış olsa da, yerleşik işletmeci zaman zaman bu kararları farklı yöntemler deneyerek aşındırmış ve yükümlülükleri ya geciktirmiş ya da kullanılamaz kılmıştır. Örneğin, alternatif işletmeciler Türk Telekom tarafından yatırım merdiveninin Türk Telekom’a bağlılığın en yüksek olduğu basamaklarına mahkûm bırakılmıştır (Abonelerin %99’u VAE ile hizmet almaktadır). Grafik 1’den de görüleceği üzere YAPA ülkemizde kullanılamaz haldedir.

Grafik 1 2017 Eylül itibariyle xDSL abonelerinin hizmet sunumu yöntemleri (Bin abone)

- “İnternet Bizden” gibi kampanyalar pazarın ihtiyaçlarına göre değil yerleşik işletmecinin abone kazanımına uygun olarak başlatılmış (sadece PSTN’li hatlara Al-Sat teklifi ile), sektörün sürekli talebiyle ancak 10 aylık bir süreçte (yalın VAE teklifinin eklenmesiyle) sektörün bütün paydaşları tarafından sunulabilir hale getirilmiştir.
- Bununla birlikte, Türk Telekom’un işletmecilere verdiği xDSL hizmetinde operasyonel ve hizmet kalitesine kapsamında Türk Telekom kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır.

Tüketicilerin hizmet sağlayıcılarıyla yaşadıkları Türk Telekom kaynaklı sorunlar nedeniyle rekabetçi bir piyasada seçim yapma özgürlükleri dolaylı olarak kısıtlanmakta ve aynı zamanda Alternatif İşletmecilerin adil bir şekilde rekabet edebilmeleri engellenmektedir. Söz konusu sorunlara aşağıdaki başlıklarda yer verilmektedir:

1. “Boş Port Yok” ret cevaplarının doğru kullanılmaması,
2. “Abone vazgeçti / Erteledi” ret cevabının doğru kullanılmaması,
3. “Türk Telekom’dan Kaynaklanmayan Nedenler” ret sebebinin doğru kullanılmaması,
4. Arıza ıslah süreçlerinde ve kurulumda arıza süreçlerinde yaşanan problemler,
5. Web servislere erişimde yaşanan problemler.

Tüm sektörü ve tüketicileri olumsuz etkileyen problemlerin en aza indirgenmesi ve giderilmesi için süreçlerin şeffaf bir şekilde izlenebileceği bir otomasyon sisteminin BTK’da kurulmasının sağlanması ve bu sistemdeki göstergelerde baz alınacak hizmet seviyesi taahhütlerinin belirlenerek; BTK tarafından sürekli denetimin kolaylaştırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen aşındırma yöntemlerinin engellenebilmesi adına, Türk Telekom’a getirilen yükümlülükler ve adil pazar düzeni için kapsayıcı, aşındırmaya mahal vermeyen, önleyici/caydırıcı cezalar ihtiva eden periyodik ve anlık izleme mekanizmaları kurulması gerektiği değerlendirilmektedir.

✓ **Yatırım merdiveni yaklaşımının ve son dönemdeki AB düzenlemelerinin altyapıya dayalı rekabet ortamının tesisindeki önemi dikkate alınmalıdır**

Rekabet gücünün, altyapı bazında aboneye en çok yaklaşan işletmecinin elinde olacağı temel prensibine dayanması nedeniyle, yatırım merdiveni yaklaşımı, tüm dünyada kabul görmüştür. Bu yaklaşım çerçevesinde düzenlemeler, işletmecileri daima yatırıma teşvik eder nitelikte olmalıdır ki, aboneye en yakın noktaya erişebilen işletmeciler, yerleşik işletmeciden bağımsız hale gelerek, ürünlerinin kalitesini ve hizmetlerinin çeşitliliğini artırma imkânına kavuşabilsinler. Yeni Nesil Şebeke'lere (YNS) yönelik düzenlemeler de, yatırım merdiveni yaklaşımı doğrultusunda ve ülkemiz gerçeklerine uygun bir yol haritası belirlenerek yapılmalı ve hayata geçirilmelidir.

YNS'lerde düzenleyici araç olarak karşımıza çıkan hizmet ve ürünleri, temelde aktif ve pasif olarak ikiye ayırabiliriz.

	Yeni Nesil Şebekeler	Geleneksel Şebekeler
Pasif	Tesis paylaşımı Aydınlatılmamış Fiber	Tesis paylaşımı Yerel Ağ (YAPA) Alt Yerel Ağ
Aktif	Sanal Ağa Ayrıştırılmış Erişim (SAYE L2) Veri Akış Erişimi (VAE L3 ve L2)	Veri Akış Erişimi (VAE L3)

Dünya ve AB ülke örnekleri incelendiğinde; pazarlarda hem aktif hem de pasif erişim modellerinin düzenlendiğini; aktif erişim yöntemi olan SAYE'nin, özellikle boru, kanal, göz gibi tesislerin paylaşımının düzenlendiği ve yerleşik işletmecinin daha çok FTTC yatırımlarına yöneldiği durumlarda, altyapıya dayalı rekabeti destekleyen pasif erişim yöntemlerine geçiş öncesinde bir düzenleme aracı olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz.

Konuya ilişkin son dönemlerde AB gündemindeki düzenlemeleri incelediğimizde, 2014/61/EU sayılı Direktif'in, genişbant erişim maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla, altyapının tesisine ve paylaşımına yönelik asgari koşulların belirlenmesine yönelik bir girişim olduğunu görmekteyiz. Direktif, mevcut altyapıya erişim, yeni altyapılar ile ilgili düzenlemeler, izinler ve idari kısıtlar ile bina içi kablolama olmak üzere, konuları 4 ana başlıkta ele almaktadır. Ayrıca Direktif te, süreçlerin düzgün yönetilebilmesini teminen uzlaşmazlıkların çözümüne yönelik bir prosedür de yer almaktadır. Bunun da ötesinde, birçok AB ülkesinde, - özellikle Portekiz, İspanya ve Fransa'da - Direktifte sözü geçen asgari koşullardan çok daha ileri düzeyde uygulamalar da mevcuttur. Üye ülkelerin söz konusu Direktife uyum durumu, BEREC tarafından yayımlanan 7.12.2017 tarihli BoR (17) 245 sayılı "Implementation of the Broadband Cost Reduction Directive" Raporunda analiz edilmektedir.

Diğer taraftan, Avrupa Komisyonu'nun tartışmakta olduğu "Avrupa Elektronik Haberleşme Kodu" nun (EECC) ana teması da YNS'lerde yatırımı ve rekabeti teşvik etmektir. Komisyon EECC'de

Pazar analizi süreçlerinin odağına, fiziksel altyapı unsurlarına erişimi koyarak, konuya verdiği önemi göstermiştir. Buna göre Ulusal Düzenleyiciler, alt pazarlarda erişim yükümlülüğü getirilmeden önce, öncelikle fiziksel altyapıya erişim düzenlemelerinin, ilgili pazarda tek başına rekabet sorunlarını adresleyebildiğinden emin olmak durumundadır. Zira fiziksel altyapıya erişim, sadece sabit genişbant değil, mobil genişbant da dahil, pek çok alt pazarda rekabeti destekleyecek temel ölçüt niteliğindedir.

AB yaklaşımı doğrultusunda ülkemizde de; etkin ve sürdürülebilir rekabet ortamının tesisi için, hizmet bazlıdan altyapı bazlı rekabete geçişi sağlayacak “Yatırım Merdiveni” yaklaşımı çerçevesinde, pazara ilişkin ürünler belirlenmeli ve getirilecek yükümlülükler vakit kaybedilmeksizin hayata geçirilmelidir. Söz konusu yaklaşım sadece uçtan uca bir altyapı rekabetini değil; tekrarlanması ekonomik olan altyapıların, tekrarlanması ekonomik olmayan altyapılara erişim ile tamamlandığı altyapı rekabetini de tesis edecektir.

YAPA'nın uygulanmasında kaybedilen zaman, Port+Transmisyon'da beklenen gözlem süreleri, fiber için tanınan muafiyet dönemi nedeniyle ülkemizde elektronik haberleşme sektöründe etkin rekabet ortamı yaratılamamıştır.

Sonuç olarak; sektörümüzün hızlı bir gelişme sürecine girebilmesi, rekabet ortamının tesisi, tüketici refahının sağlanması ve kamu yararının gözetilmesi adına yukarıda özetlenen bilgileri de göz önüne alarak;

- **2 yıl geciken pazar analizi süreci bir an önce nihayete erdirilmeli,**
- **EPG ilan edilen Türk Telekom'a yeni getirilen yükümlülükler ivedilikle hayata geçirilmeli,**
- **Türk Telekom'un mevcut ve yeni getirilen yükümlülükleri aşındırmasına izin verilmemeli; etkin uygulamanın sağlanması için izleme/denetleme yöntemleri hayata geçirilmeli,**
- **Yatırım merdiveni yaklaşımı ve AB düzenlemeleri dikkate alınmalıdır.**

EK: SORU FORMU

SORU 1: İlgili pazarın tanımlanmasında dikkate alınmasında fayda görülen hususlara katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılmakla birlikte Tanım ve değerlendirmelerde katılmadığımız hususları aşağıda dikkatlerinize sunmak isteriz.

Dokümanın “PAZARLAR KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEN ŞEBEKE VE HİZMETLER” başlıklı 2. Bölümünde;

- “Fiber şebeke (Eve/Binaya kadar fiber – FTTH/FTTB)” başlığında ve ilgili dipnotta “İş bu doküman kapsamında kullanılan“fiber” kavramı ile eve/binaya kadar fiber kastedilmektedir.” ifadesine yer verilmektedir.
- Ayrıca sayfa 19’da 15 nolu dipnotta da “15 Doküman kapsamında fiber şebekeler ifadesi ile FTTH/B (fibere erişim hizmetleri) erişim türleri kastedilmektedir. FTTC mimarisi ise bakır şebeke kapsamında ele alınmaktadır” şeklinde benzer ifadeler yer almaktadır.

Özellikle SAYE yükümlülüğü açısından kavram kargaşası yaratılmaması adına, yükümlülükler bölümünde SAYE’nin FTTH/B/C için geçerli olacağı açıkça belirtilmelidir.

- Dokümanda “Wi-Fi üzerinden sunulan hizmetler” irdelenmekte ve şu ifadeler yer almaktadır. “...işletmecilerin tarifeleri incelendiğinde Wi-Fi erişiminin başlı başına bir hizmet olmaktan ziyade diğer hizmetleri tamamlayıcı bir hizmet olarak sunulduğu görülmektedir. Son kullanıcı açısından söz konusu hizmetin kullanımına yönelik talep ev ve işyeri dışında ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla, Wi-Fi teknolojisi ile sunulan hizmetlerin ayrı bir genişbant erişim hizmeti türü olarak değerlendirilmesinin yerinde olmadığı düşünülmektedir.”

Wi-Fi erişimi, başlı başına bir erişim şebekesi olarak kullanıldığı ve sınırlı sayıda kullanıcıya hizmet sunulduğu durumlar söz konusu olsa da, yukarıda da ifade edildiği gibi, Türk Telekom/TNET tarafından mevcut erişim şebekelerinin tamamlayıcısı olarak pazarda konumlandırılmıştır. Günümüzde de, Türk Telekom ciddi “hot spot” sayısına ulaşmış bir Wi-Fi şebekesine sahiptir. Türk Telekom tarafından, söz konusu şebeke üzerinden diğer işletmecilere de hizmet sunulmasına yönelik toptan seviyede ürünler belirlenmiş, ancak, tüm şart ve koşullar Türk Telekom’un inisiyatifine bırakılmıştır. Bu itibarla, sabit

geniřbant eriřim pazarında, etkin rekabet ortamının oluřturulmasına katkı saęlayacak olan Wi-Fi eriřim hizmetinin de, Pazar kapsamında deęerlendirilmesinin yerinde olacaęı dūřunūlmektedir.

- *“2.2.2 Sanal Ayriştirilmiş Yerel Erişim (SAYE) Hizmeti” başlığı altında “Erişim yerel seviyede olmalıdır. Diğer bir ifadeyle trafik teslimi yerel seviyede (kullanıcı meskenine daha yakın bir konumda, örneğin ADÇ/ODÇ’de veya saha dolabında) gerçekleşmelidir. Ancak sanal erişim hizmetleri YAPA hizmetlerini yinelemeyi hedeflese de, arabağlantı noktası sayısının bakır şebekedekine eşit olmasına gerek yoktur.” ifadeleri yer almaktadır.*

Aksine SAYE kapsamında belirlenecek lokal trafik teslim noktalarının hâlihazırda YAPA hizmeti sunulan santraller olacak řekilde belirlenmesi zaruridir. Aksi halde YAPA hizmeti sunulan santrallerde yapılmıř olan transmisyon amaçlı fiber ve dięer ilgili yatırımlardan beklenen geri dōnūřün alınması mūmkūn olmayacaktır. Bu hususa pazar analizi dokūmanı kapsamında yer verilmesi, referans teklif çalıřmaları kapsamında yařanacak olası tartiřmaların önüne geçecektir.

- *“İlgili Ürün Pazarı” (sayfa 34) başlığı altında “Toptan sabit yerel erişim pazarı, şebekenin yerel (erişim) kesiminin tamamının veya bir kısmının alternatif işletmecilere ücreti karşılığı kullanırılmasını konu edinmektedir. Söz konusu pazardaki erişim türleri arasında; yerel ağa ayriştirilmiş tam erişim, yerel ağa ayriştirilmiş paylaşımlı erişim, alt yerel ağa ayriştirilmiş erişim, sanal ayriştirilmiş erişim sayılabilir. Söz konusu hizmetlerin toptan sabit yerel erişim pazarı için ilgili ürün pazarı kapsamında ele alınması gerekir.” ifadeleri yer almaktadır.*

İlgili ürün pazarının “fiziksel altyapıya erişim (Kanal/göz, direk vb...)”, “bina içi altyapıya erişim” ve “Aydınlatılmamış fiber” i de kapsayacak şekilde belirlenmesini talep ediyoruz.

- *“İlgili Ürün Pazarı” (sayfa 35) başlığı altında “Toptan sabit merkezi erişim pazarı,Söz konusu pazardaki erişim türleri arasında; IP seviyesinde ve Ethernet seviyesinde VAE hizmetlerini ile Al-Sat hizmetleri sayılabilir. Söz konusu hizmetlerin toptan sabit merkezi erişim pazarı için ilgili ürün pazarı kapsamında ele alınması gerekir.” ifadeleri yer almaktadır.*

İlgili ürün pazarına SSG İnternet, ME İnternet ve Wi-Fi hizmetlerinin de dahil edilmesini talep ediyoruz.

SORU 2: Perakende seviyede talep ikamesine yönelik yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılıyoruz.

SORU 3: Toptan seviyede talep ikamesine yönelik yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılıyoruz.

SORU 4: Toptan seviyede arz ikamesine yönelik yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılıyoruz.

SORU 5: İlgili coğrafi pazara yönelik yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılmakla birlikte birkaç hususu dile getirmek isteriz.

Taslak dokümanın “İlgili Coğrafi Pazar” başlığı altında ilgili pazarlarda coğrafi bölümlendirme ile bölgesel düzenlemeye gidilmesine ilişkin analizlere yer verilmektedir. Bu kapsamda, konunun analizine yönelik taslakta aşağıdaki tespitler yer almaktadır;

Ülkemiz genelinde altyapı bazlı rekabet; ülke geneline hizmet verebilen Türk Telekom’un bakır ve fiberden oluşan altyapısı ile belirli bölgelerde nispeten sınırlı sayıda haneye ulaşabilen alternatif işletmecilerin fiber altyapıları ve yine belirli bölgelerde nispeten sınırlı sayıda haneye ulaşabilen kablo altyapısı arasında mevcuttur. (sy 59)

... Bu itibarla, ülkemizde VAE hizmeti sunan YAPA işletmecisi bulunmaması ve alternatif fiber ve kablo şebekelerinin eş anlı hane bazlı kapsamasının henüz yeterli seviyelerde olmamasından dolayı coğrafi segmentasyonun mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, söz konusu alternatif altyapıların gelişiminin coğrafi pazar kapsamında rekabetçi altyapıların varlığının incelenmesi açısından düzenli olarak takip edilebileceği değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer alan görüşlere katılmakla birlikte, bölgesel bazda düzenlemenin hayata geçirilmesinin sektörümüze yansıyabilecek yönelik olumsuz etkilerini somutlaştırmakta ve Kurumunuza bir kez daha dile getirmekte fayda olduğu düşünülmektedir;

- Mevcut durumda, Kurumunuz tarafından ülke çapında yürütülen Pazar analizleri neticesinde belirlenen Pazar tanımları içerisinde etkin piyasa gücüne (EPG) tabi olan işletmeci/işletmeciler belirlenerek, söz konusu pazarda rekabetin gelişebilmesini teminen bu işletmecilere mevzuat kapsamında yükümlülükler getirilmektedir. İlgili pazarlarda EPG'ye sahip işletmeci veya işletmecilerin varlığı, söz konusu pazarların rekabetçi olmadığını göstermektedir. Yürütülen Pazar analizleri kapsamında EPG'ye sahip olan işletmeciler; Erişim ve/veya arabağlantı sağlama, Şeffaflık, Ayrım gözetmeme, Referans erişim ve/veya arabağlantı tekliflerinin yayımlanması, Hesap ayrımı, Tarife kontrolüne tabi olma, Maliyet muhasebesi, Asgari kiralık hat gurubu hizmetini sunma, Ortak yerleşim ve Tesis paylaşımı gibi yükümlülüklerle tabi tutulmaktadır.
- Ülkemizde geline son duruma bakılacak olursa alternatif işletmecilerin toplam elektronik haberleşme pazarı gelirlerinden aldığı pazar payı %8 seviyelerindedir. Dolayısı ile Türkiye'de elektronik haberleşme sektöründe henüz yeterli rekabet şartları oluşmamıştır.
- Bölgesel bazda düzenleme uygulaması şu anlama gelmektedir;
 - Mevcut durumda pazarda halen tekel konumundaki yerleşik işletmecinin belirli bölgelerde EPG'liğinin ortadan kalkmasına ve o bölgeler için yukarıda bahsi geçen düzenlemelerden muaf tutulmasına neden olacaktır.
 - Mevcut durumda ülke genelinde tekel gücünü korumaya devam etmekte olan yerleşik işletmeciye herhangi bir şekilde muaf tutacak uygulamalar rekabete hizmet etmeyecektir. Bu durum, genişbant internet hizmetinin yaygınlaşmasının önünde de önemli bir engel oluşturacaktır. Bu durumun en önemli örneğini 2011 yılında BTK Kurul kararı ile alınan ve 2016 yılında son bulan fiber kısmi-muafiyet uygulaması oluşturmaktadır. Söz konusu muafiyet kararı sonrasında geçen süre zarfında yerleşik işletmecinin yatırımları azalmış ve yapılmayan altyapı yatırımları nedeniyle fiber abone sayısı istenildiği şekilde büyümemiştir. Bölgesel düzenleme uygulamasına geçilmesi halinde de benzer durumun yaşanacağı değerlendirilmektedir. EPG'ye sahip işletmecinin yükümlülüklerden muaf olduğu durumlarda uygulayabileceği rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara kısaca değinilmek gerekirse;

- **Arabağlantı yapmayı reddetme:** Yerleşik işletmecinin rakipleri ile arabağlantı yapmayı reddetmesi durumunda temelde yerleşik işletmecinin kendisinin de gelir kaybı ile karşı karşıya kalması söz konusu olacağından, yerleşik işletmecinin arabağlantı yapmayı reddetmek yerine yapılan arabağlantının kalitesini düşürmek, aşırı fiyatla sunmak, ayrımcılık yapmak gibi diğer rekabet ihlali uygulamalarıyla rakiplerini zor durumda bırakma yolunu seçebileceği değerlendirilmektedir.
- **Fiyat dışı uygulamalar:** Yerleşik işletmecinin pazar gücünü kullanarak ayrımcılık yapmak, hizmetin sunumunda geciktirici taktikler uygulamak, hizmetleri paket halinde veya bağlı bir şekilde sunmak gibi şartlar öne sürerek rekabet ihlalleri uygulayabileceği değerlendirilmektedir.
- **Fiyata dayalı uygulamalar:** Yerleşik işletmecinin aşırı fiyat, fiyat ayrımcılığı ve çapraz sübvansiyon gibi çeşitli fiyata dayalı uygulamalarla rakiplerini pazarın dışına itebileceği değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer alan görüşlerimiz doğrultusunda, bölgesel düzenleme yaklaşımına gidilebilmesi için ilk şart pazarın genelinde etkin rekabet seviyesine ulaşılmış olması olarak belirlenmesi ve Kurumunuz analizlerinde bu hususun dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

SORU 6: İlgili pazar tanımlarına yönelik yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılmakla birlikte erişim türlerine aşağıdaki hizmetlerin de eklenmesi gerektiğini değerlendirmekteyiz;

“Toptan sabit yerel erişim hizmetleri için ayrı bir ilgili pazar bulunduğu, bu pazarın tüm ayrıştırılmış erişim türlerini (yerel ağa ayrıştırılmış tam erişim, yerel ağa paylaşımlı erişim, alt yerel ağa erişim erişim, SAYE, SSG İnternet, fiziksel altyapıya erişim, bina içi altyapıya erişim ve aydınlatılmamış fiber hizmetlerini) kapsadığı ve ilgili coğrafi pazarın ise ülke geneli olduğu,

Toptan sabit merkezi erişim pazarı için; ilgili ürün pazarı, yerleşik işletmecinin bakır ve fiber şebekesi üzerinden sunulan sabit genişbant hizmetlerine yönelik olarak IP seviyesinde ve Ethernet seviyesinde VAE

ile Al-Sat hizmetlerini de içerecek şekilde toptan seviyede genişbant erişim hizmetlerini (fiber, xDSL, ME internet, **SSG İnternet ve Wi-Fi**) kapsadığı ve ilgili coğrafi pazarın ise ülke geneli olduğu”

SORU 7: İlgili pazarların Kurumumuz tarafından öncül olarak düzenlenmesi gerektiği hususundaki yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılıyoruz.

SORU 8: İlgili pazarlarda ayrı ayrı olmak üzere, mevcut ve ileriye yönelik bir bakış açısıyla, rekabet seviyesi analizi kapsamında yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Genel olarak yapılan değerlendirmelere katılmakla birlikte aşağıdaki ifadelere açıklık getirmek isteriz.

“Diğer taraftan, alternatif işletmecilerin fiber altyapı yatırımlarının ilerleyen dönemlerde hızlanarak artması beklenmekle birlikte, söz konusu yatırımların öncelikle yeni yerleşim yerlerinde gerçekleşeceği düşünülmektedir”

Alternatif işletmecilerin fiber altyapısını sadece yeni yerleşim yerlerinde değil, her yerde kurabilmelerinin önünün açılması için Pazar analizi kapsamında “fiziksel altyapıya erişim”in referans tekliflerle detaylı bir şekilde düzenlenmesi ve ayrıca “bina içi dikey paylaşım” ve “binalarda ortak yatırımda çağrısı”nda bulunma yükümlülüklerinin getirilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, Rekabet seviyesi analizinde ISS geçişlerinin karşılıklı incelenmesi gerekli olduğunu, iki ISS arasında Pazar payları ile ters orantılı bir ISS geçiş ile müşteri kazanımı olması normalde beklenmesi gerektiğini belirtmek isteriz. Örnek olarak 7M abonesi olan Türk Telekom’un 180K abonesi olan bir işletmeci ile arasındaki ISS geçiş dengesi bu abone bazı ile uyumlu olmalıdır. Yüksek abonesi olan daha çok kaybederken az olan daha çok kazanmalıdır. Bu hususun analize eklenmesini talep etmekteyiz.

SORU 9: Rekabet seviyesi analizi kapsamında yukarıda yapılan değerlendirmelere ve Türk Telekom'un ilgili pazarlarda EPG'ye sahip işletmeci olduğu sonucuna katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurum görüşlerine katılıyoruz.

SORU 10: Türk Telekom'a getirilmesinin gerekli olduğu değerlendirilen yükümlülükler ile yükümlülüklerin kapsamına ilişkin yukarıda yer verilen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Cevabınızı her bir yükümlülük kapsamında gerekçeleri ile birlikte açıklayınız.

Kurumunuzun çalışmasına ilave etmek istediğimiz görüşler ve EPG'ye ilave getirilmesi istediğimiz yükümlülükler ve gerekçeleri aşağıda Kurumunuzun bilgilerine sunulmaktadır.

Hazırlanan Pazar Analizinde yer verilen yükümlülüklerin geçmiş senelerde neden çok fazla "sektörde rekabetin tesisi"ne katkıda bulunmadığının öncelikle gözden geçirilmesi çok kıymetli olacağını düşünüyoruz. Bu yönde getirilen yükümlülüklerin kağıt üzerinde kalmasının önlenmesi için gerekli rutin EPG yükümlülük kontrollerinin yapılmasının ve özellikle referans teklifte yer alan maddelerin "ayrım gözetir", "şeffaf" olmayan şekilde deforme edilmesinin önüne geçilmesine ve hâkim gücü ve alt yapıyı elinde bulunduran Türk Telekom'a getirilen yükümlülüklerin aktif olarak takip edilmesinin yerinde olacağını düşünmekteyiz.

Pazar Analizleri sonrası Etkin Piyasa Gücüne(EPG) sahip İşletmecilere getirilen yükümlülüklerin amacı;

- Pazara giriş önünde yüksek ve geçici olmayan engel veya engellerin olması,
- İlgili pazarda, pazar yapısının belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağını beklenmemesi
- Rekabet kurallarının tek başına uygulanmasının pazar yapısının bozukluğunu gidermede yetersiz olması

koşullarının sağlandığı pazarlarda; etkin rekabet ortamının sağlanması ve pazara yeni giriş yapacak veya yapan İşletmecilere karşı EPG sahip İşletmecilerin rekabeti engelleyecek keyfi davranışlarını önüne geçilmesi için gerekli görülen önlemlerin alınması için yasal zeminin sağlanmasıdır. Bu yükümlülükler aynı zamanda öncül düzenlemeleri de kapsamakta olup, rekabet ihlalleri sonunda oluşacak durumun oluşmadan engellenmesi amaçlanmaktadır. Öte yandan pazara girişin önündeki engellerin Pazar

Analizinde tespiti ve bu engellerin kaldırılması adına gerekli görüşlerin dile getirilmesi oldukça yerindedir. Bu Pazar Analizi neticesinde ortaya çıkan rekabeti engelleyen unsurlar yok edilmelidir. Rekabet tesisini engelleyen faktörler 4 ana başlık etrafında toplanabileceğini düşünüyoruz.

- Yükümlülüklerin tam olarak EPG'ye sahip işletmeci tarafından zamanında uygulanmayışı,
- Regülasyon boşlukları ve EPG'ye sahip işletmeciye sağlanan imtiyazlar
- Perakende seviyede işletmecilere getirilen yükümlülüklerin toptan seviyede EPG'ye sahip işletmecilere getirilmemesi
- Perakende seviyede sürekli yapılan Kurum denetimlerin toptan pazarda EPG'ye sahip işletmecilere uygulanmayışı

Yükümlülüklerle ilişkin görüşlerimiz aşağıda yer almaktadır;

Erişim Yükümlülüğü

Dokümanın 83. Sayfasında *“EHK'nin 15'inci maddesinde elektronik haberleşme hizmetlerinde “erişim'in kapsamında yer alan unsurlar sınırlı sayıda olmaksızın belirtilmiş olup 16'ncı maddesinde; “...rekabet ortamının oluşumunu engelleyeceğine veya ortaya çıkacak durumun, son kullanıcıların aleyhine olacağına karar vermesi halinde, söz konusu işletmeciye diğer işletmecilerin erişim taleplerini kabul etme yükümlülüğü getirebilir.” hükmüne yer verilmiştir.”* ifadeleri yer almakla birlikte, yerleşik işletmeci tarafından erişim yükümlülüğü kapsamında yapılan işletmeci talepleri, referans teklifte yer almadığı gerekçesi ile reddedilebilmektedir. Oysa AB'de Ulusal Düzenleyici Otoriteler, daha önce öngörmedikleri fakat yatırım merdiveni basamaklarının tırmanılmasına imkan tanıyacak, makul ve orantılı erişim taleplerinin karşılanabilmesi için her türlü gerekli önlemin alınmasını ve her erişim talebinin vaka bazında ayrı ayrı değerlendirmesini yerleşik işletmeciden beklemektedirler.

Ülkemizde de Pazar analizi dokümanının yol gösterici olduğu kabul edilerek, makul erişim talepleri referans teklifte yer almadığı gerekçesi ile reddedilmemesi sağlanmalıdır. Bu çerçevede işbu dokümana *“daha önce öngörülmeiyeni fakat yatırım merdiveni basamaklarının tırmanılmasına imkan tanıyacak, makul ve orantılı erişim taleplerinin karşılanabilmesi için her türlü gerekli önlemin alınması ve her erişim talebinin vaka bazında ayrı ayrı değerlendirmesi gerekmektedir”* ifadelerinin eklenmesini talep etmekteyiz.

Toptan sabit yerel erişim yükümlülüğü: Dokümanın 86. Sayfasında YAPA erişim yönteminin tercih edilmemesinin başlıca nedenlerinden birisi olarak *“Türk Telekom'un 2008 yılı itibariyle 'saha dolabına*

kadar fiber' uygulamalarına başlaması, aktif bir ekipman olan DSLAM cihazlarını santral binalarından saha dolaplarındaki kabinlere taşınması, DSLAM cihazlarını müşteri lokasyonunda bulunan şaseler üzerine konumlandırarak bir nevi binaya kabir fiber mimarisi ile hizmet sunmaya başlaması ve bu kapsamda bakır mesafesinin kısalmasıyla birlikte IP VAE modeliyle daha yüksek hız ve kotalarda internet hizmeti sunulurken YAPA modelinde son kullanıcılara sunulabilecek hızların (ve teknik kapasitenin) nispeten sınırlı kalması" gösterilmektedir.

Öncelikle *"IP VAE modeliyle daha yüksek hız ve kotalarda internet hizmeti sunulurken, YAPA modelinde son kullanıcılara sunulabilecek hızların (ve teknik kapasitenin) nispeten sınırlı kalması"* ifadesinin özellikle santrale yakın mesafeler için gerçeği yansıtmadığını belirtmek isteriz. YAPA erişim modeli için negatif algı oluşturabilecek bu ifadenin dokümandan çıkartılmasını talep ediyoruz.

Ayrıca YAPA'nın gelişmemesinin ardında yatan temel nedenlerden birisi de, Türk Telekom'un fiber şebeke dönüşümlerini sektör oyuncuları ile paylaşmadan gerçekleştirmesidir. Türk Telekom, YNŞ dönüşüm plan ve stratejisini sektör paydaşları ile paylaşmalı, böylelikle yatırımların koordineli olarak yapılması ve diğer paydaşların ve özellikle de YAPA modeli ile yatırımlarını gerçekleştiren işletmecilerin süreçten zarar görmemesi sağlanmalıdır.

Fiziksel altyapı unsurlarına erişim

Bina İçi Dikey Paylaşım: Dokümanın 89. sayfasında *"...Türk Telekom'un sorumluluğunda bulunmayan abone tesisleri (son kullanıcı lokasyonları vb.) bu yükümlülük kapsamında olmayacaktır. Fiziksel altyapının abone tesislerine ait kısmı mer'i mevzuat gereği bina sahiplerinin "ortak yer"lerinden sayılmaktadır (55). Bu nedenle abone tesislerindeki göz, kanal, boru gibi abone tesisine ait altyapıların EHK kapsamında erişim yükümlülüğüne konu edilmesi mümkün değildir."*

"(55) Son kullanıcı binalarında ise hukuksal yapı çeşitlilik göstermektedir. Genellikle son kullanıcı binalarındaki altyapıların son kullanıcıların mülkiyetinde olduğu, bununla birlikte işletmecilerin son kullanıcılar ile yaptığı sözleşmelerde altyapıları kendi mülkiyetlerine geçirdikleri de görülmektedir. Bu nedenle son kullanıcı binalarındaki altyapıların büyük ölçüde Kurum düzenlemeleri dışında olduğu varsayılmaktadır."

ifadeleri yer almaktadır. Burada, fiziksel altyapının abone tesislerine ait kısmının bina sahiplerinin ortak yerlerinden olması gerekçe gösterilerek, Türk Telekom'un sorumluluğunda olmadığı ve dolayısıyla bina içinin erişim yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmediği anlaşılmaktadır.

Oysa fiber altyapının ülkemizde yaygınlaşmamasının önündeki büyük engellerden biri de, bina içi dikey paylaşım sorunları ile bina içinde ortak yatırımın uygulanmıyor olmasıdır. Zira işletmeciler, özellikle de alışveriş merkezi, iş merkezleri ve sitelerde, inşaat firmaları veya site yöneticileri ile anlaşmalar yaparak fiber altyapıyı tesis etmekte, ancak yatırım yapan işletmeci, diğer işletmecilerle kurduğu altyapıyı paylaşmadığından, lokal tekeller oluşmaktadır.

Bunun da ötesinde, binalara fiber altyapı için giriş izni, bina veya site yönetimleri için adeta bir gelir kapısına dönüşmüştür. Bu durumda hem ilgili işletmecinin maliyeti artmakta, hem de tüketici istediği işletmeciden hizmet alabilme hakkından mahrum bırakılmaktadır. Aynı site veya alışveriş/iş merkezine veya binaya, farklı bir işletmecinin aynı altyapıyı kurarak girmesi ise, kaynak israfından başka bir anlam taşımamaktadır.

Konuya ilişkin mevcut mevzuat ve uygulamayı gözden geçirdiğimizde;

- Geleneksel şebekelerde, binalarda ankastreden haneye kadar olan bakır altyapısının inşa aşamasında tesis edilmesi söz konusu olmakla birlikte, bugün yeni nesil şebekelerin yani fiber altyapısının da binanın inşası esnasında tesis edilmesine yönelik mevzuatta bir hüküm bulunmamaktadır.
- Kurum tarafından hazırlanmış olan Bina İçi Elektronik Haberleşme Tesisatı Teknik Şartnamesinin mevcut halinde, yeni binalarda;
 - Bina ana girişinden gelen RG6 (kablolu TV kablosu) kabloların ve CAT6 (internet ve telefon kablosu) kabloların daire içi prizlere kadar dikey şaft vasıtasıyla tesis edilmesi,
 - Her türlü kablolu haberleşme tesisatı için dikey bir şaft (asansör boşluğu gibi) şart tesisi,
 - Binaların en alt katına işletmecilerin dağıtım kutularını koyabilecekleri yeterli şartları taşıyan bir sistem odası ayrılması,
 - İşletmeciler bir binaya yerleştirecekleri bir cihazı diğer binalarda da kullanabilmelerini teminen, site gibi yapılarda bir binanın sitedeki diğer binalar ile birlikte bağlantısı sağlayabilmesi,

öngörülmekte, ancak fiber kablo tesisi öngörülmemektedir.

- Bununla birlikte yeni düzenleme yürürlüğe girdiği takdirde, fiber kabloların çekilebilmesi için şaftlar ile toplama noktası için gerekli düzenek oluşturulmuş olacaktır.

Yeni binalar için şartname değişikliği yapılarak fiber altyapının, bina inşası aşamasında tesisi mümkün olsa da, **mevcut binalarda işletmeci tarafından tesis edilen fiber altyapının paylaşılmasının düzenlenmesi ve yeni fiber altyapı tesis edilecek binalar için işletmecilere ortak yatırım çağrısında bulunma yükümlülüğü getirilmesi gerekmektedir.**

Zira, nasıl ki, çağrı sonlandırma pazarında her işletmeci kendi şebekesinde EPG ise, inşaat firmaları veya site yöneticileri ile anlaşmalar yaparak bina/site içi fiber altyapıyı tesis eden işletmeci de, ilgili binada/sitede EPG durumundadır.

15 Mayıs 2014 tarih ve 2014/61/EU sayılı AB direktifinde de bina içi altyapı sorunlarının çözümüne ilişkin tavsiyelere yer verilmekte olup, Direktifin özellikle binalardaki altyapı sorunlarının çözümüne yönelik hükümlerini incelediğimizde;

- 31 Aralık 2016 tarihinden sonra verilen inşaat izinleri kapsamında yapılan yeni veya yenilenen binaların yüksek hızda hizmet sunmaya elverişli bir biçimde inşa edilmesinin sağlanması,
- Çoklu haneye sahip binalarda (apartmanlarda) bina içinde bir erişim noktası oluşturulması,
- Yüksek hızda hizmet sunmaya elverişli bir biçimde inşa edilen binaların “broadband-ready” olarak etiketlenmesi,
- Her işletmeciye erişim noktasına kadar maliyetine katlanarak kendi şebekesini binalara kadar getirebilme hakkının tanınması,
- Eğer teknik imkansızlık veya ekonomik olarak verimsizlik söz konusu değil ise, her işletmeciye bina içi fiziksel altyapıya erişim hakkı tanınması,
- Bina içi fiziksel altyapının ve erişim noktasının kullanımına ilişkin makul erişim taleplerinin, adil bir şekilde ve ayırım gözetmeksizin eşit koşullarla karşılanmasının sağlanması,
- İşletmecilerin, erişim taleplerinin 2 ay içinde karşılanmaması halinde anlaşmazlıkların çözümüne yönelik “Uzlaşmazlıkların Çözüm Organı”na başvurabilmelerinin sağlanması,
- Binaların yüksek hızda hizmet sunmaya elverişli altyapıya sahip olmamaları halinde, işletmecilerin, abone ile yapacakları anlaşmaya bağlı olarak, şebekelerini abonenin hanesinde sonlandırma hakkına sahip olmalarının sağlanması,

hususlarına dikkat çekildiğini görmekteyiz.

Sonuç olarak, tesis paylaşımı veya geçiş hakkı ile cadde ve sokaklarda altyapı tesis edilse bile, binalara girilemedikten sonra, bina önünden geçen bir fiber şebeke, ülkemizi 2023 hedeflerine taşımayacaktır. Bu

nedenledir ki; bina içi fiber altyapıya yönelik pazarda yaşanan rekabet aksaklığının Pazar analizi çerçevesinde ele alınması bir zorunluluk olup, tekrarlanabilir olmayan varlıklara ilişkin öncül düzenleme yapılmasının, sürdürülebilir rekabet ortamının tesisine sağlayacağı katkı da gözetilerek ivedilikle simetrik şekilde;

- **Yeni veya mevcut binalarda fiber yatırımına yönelik bina sakinleri/yönetimi ile anlaşarak yatırım kararı alan işletmeciye, diğer işletmecilere ORTAK YATIRIM ÇAĞRISINDA bulunma zorunluluğu,**
- **Ortak yatırıma katılmayan işletmecilerle de altyapının paylaşılması yükümlülüğü ve**
- **Referans teklif hazırlama yükümlülüğü**

getirilmelidir.

Görüleceği üzere talep ettiğimiz düzenleme yaklaşımında bina sahiplerine ilişkin bir yükümlülük söz konusu değildir. Burada hedef işletmecilere yükümlülük getirilmesine ilişkindir.

Kanun ve ikincil mevzuat da BTK'ya bina içi düzenleme yetkisi tanımıştır. Şöyle ki;

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nda;

- *Erişim: Bu Kanunda belirtilen koşullarla, **elektronik haberleşme şebekesi, alt yapısı ve/veya hizmetlerinin, diğer işletmecilere sunulmasını,***

olarak tanımlanmakta ve 15. Madde de "Erişimin kapsamı";

- ***Binalar, borular ve direkleri de içerecek şekilde mevcut erişim seçeneklerini de dikkate alarak fiziksel alt yapıya erişim,***
- *Kurum düzenlemeleri ile belirlenen diğer hallerdeki erişim*

olarak belirlenmektedir.

16. Madde ile de Kurum'a, erişim yükümlüleri ve yükümlülüğün kapsamını belirleme görevi vermektedir.

- *Kurum; **bir işletmecinin diğer bir işletmecinin bu Kanunun 15 inci maddesinde belirtilen hususlarda erişimine izin vermemesinin veya aynı sonucu doğuracak şekilde erişim için makul olmayan süre ve şartlar ileri sürmesinin, rekabet ortamının oluşumunu engelleyeceğine veya ortaya çıkacak durumun, son kullanıcıların aleyhine olacağına karar vermesi halinde, söz konusu işletmeciye diğer işletmecilerin erişim taleplerini kabul etme yükümlülüğü getirebilir.***

ayrıca Kanun'un "Kurumun görev ve yetkileri" başlıklı 6. Maddesinde sayılan Kurumun görev ve yetkileri arasında;

- *"Elektronik haberleşme sektöründe; rekabeti tesis etmeye ve korumaya, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı uygulamaların giderilmesine yönelik düzenlemeleri yapmak, bu amaçla ilgili pazarlarda etkin piyasa gücüne sahip işletmecilere ve gerekli hallerde diğer işletmecilere yükümlülükler getirmek ve mevzuatın öngördüğü tedbirleri almak.*
- *Elektronik haberleşme ile ilgili olarak Bakanlığın strateji ve politikalarını dikkate alarak, yetkilendirme, tarifeler, erişim, geçiş hakkı, numaralandırma, spektrum yönetimi, telsiz cihaz ve sistemlerine kurma ve kullanma izni verilmesi, spektrumun izlenmesi ve denetimi, piyasa gözetimi ve denetimi de dahil gerekli düzenlemeler ile denetlemeleri yapmak."*

İfadeleri yer almaktadır.

Bakanlık tarafından koordine edilip, yayımlanan "2017-2020 Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı"nın "Bina İçi Elektronik Haberleşme Altyapısının Kurulumunun Zorunlu Hale Getirilmesi" başlıklı 4 nolu metninde; **"Eski ve yeni binalarda ve sitelerde (Organize Sanayi Bölgesi gibi özel statüdeki kampüsler dahil) tesis edilen elektronik haberleşme altyapısının işletmecilere ortak kullandırılmasının/paylaşımının sağlanmasına ve bina/site yönetimlerinin münhasırlık sözleşmeleri gibi, sonradan gelen işletmecilerin bina ya da sitede hizmet vermelerini engelleyecek uygulamaları ortadan kaldırmaya yönelik mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır."** eylem adımı yer almaktadır.

Ülkemizde yaşanmakta olan bina içi altyapı sorunlarının çözüme kavuşturulmasına Fransa, Portekiz, İspanya' daki bina içi kablolama düzenlemelerinin ışık tutabileceğini düşünmekteyiz.

Aşağıdaki tablo, söz konusu ülkelerin bina içi düzenlemelerini;

- Hukuki zemin
- Bilgilendirme ve Şeffaflık Yükümlülükleri
- Bağlantı noktasının konumlandırılması
- Mimariye ilişkin gereklilikler
- Fiyatlandırma politikası ve maliyet paylaşımı
- Ayrım gözetmeme

ana başlıkları altında incelemektedir.

Regülasyon	Fransa	Portekiz	İspanya
Hukuki zemin	-2008-776 ve 2009-1572 Sayılı Kanunlar -Düzenleyici Kurum' un 2009-1106 ve 2010-1312 sayılı kararları	123/2009 Sayılı Kanun	-38/1999 Sayılı Kanun -1/1998 Sayılı Kanun -345/211 sayılı Kanun ICT içeren binalar için Bakanlık Düzenlemeleri -Düzenleyici Kurum yükümlülükleri (ICT' siz binalar için) - Simetrik düzenleme, ICT' li ve ICT' siz binalara paylaşımlı erişim yükümlülüğü (Telecom Act 2014-Art.45.4)
Bilgilendirme	İşletmeci, fiber altyapıya yönelik anlaşmayı yaptıktan sonra 1 ay içerisinde, belirlenen diğer işletmecilere bildirimde bulunur.	Düzenleyici Kurum ANACOM, ITED projeleri kapsamında gerekli bilgilendirmeyi internet sitesinden yapmaktadır.	ICT' siz binalar: İlk işletmeci, fiber bulunan binalar hakkındaki güncel bilgileri, kuruluşu yaptıktan sonra 1 ay içerisinde paylaşır. (İspanya'da 1998'den sonra inşa edilen binalarda, bina içi kablolanın kanunen Ortak Telekom Altyapısı (ICT) ile donatılması gerekir. Bu durumda altyapı binanın sahibine aittir. Geriye kalan % 80'i kablolanın şebeke operatörleri tarafından kurulduğu eski binalardır (1998'den önce yapılmış). Bu durumda kablolanın işletmeciler sahiptir.)
Bağlantı Noktası	Çok yoğun bölgelerde; bina bazında veya 100 haneyi kapsayacak şekilde toplama noktaları belirlenir. Düşük yoğunluklu bölgelerde ise, 1000 haneyi kapsayacak şekilde toplama noktaları	Binanın dışında ve bina altyapısına ait bir ortak kullanım odasında konumlandırılır. Bina içi kablolarının, söz konusu ortak kullanım odasına bağlı olması gerekir ki bu oda,	Bağlantı noktası (Pol-Point of Interconnection) dağıtım noktasıdır ve bina içine kurulur. Bazı durumlarda ise erişim, bina dışında belirlenen noktalarda (kutular, saha dolapları

	belirlenir.	işletmeciler için bir arabağlantı noktasıdır.	vb...) yapılmak zorundadır.
Mimari	Çok yoğun bölgelerde, birkaç işletmecinin kurulum yapılmadan önce erişim talep etmesi durumunda (her eve maksimum 4 paralel devre çekilebilir), kurulum maliyetleri, işletmecilere orantılı bir şekilde paylaşılır. Düşük yoğunluklu bölgelerde ise evden toplama noktasına kadar olan bölüm için tek bir fiber kablo yeterli sayılmaktadır.	İlk altyapıyı kuran işletmeci, diğer işletmeciler ile paylaşmak üzere her eve en az 2 fiber devre kurmakla yükümlüdür (dikey altyapı ve ODF).	Her eve en az 2 fiber devre; işyerleri için ise 2 fiber içeren en az 2 bağlantı kurulması gerekmektedir.
Fiyat Politikası	Ticari anlaşmalara bırakılmış olmakla birlikte, ARCEP düzenlemeleri ile işletmecilere referans teklif yayımlama zorunluluğu getirilmekte ve ücretlerin, ilgili şebeke ekipmanlarının maliyetlerine ek olarak sadece risk primlerini içerecek şekilde belirlendiğinin ispat edilebilir olması gerekmektedir. ARCEP bunun için taslak bir maliyet modeli yayımlayarak, ticari anlaşmalara ve uyuşmazlıklara yardımcı olmayı amaçlamıştır.	Fiyatlar maliyet bazlı belirlenmelidir. Düzenleyici Kurum ardıl olarak müdahalede bulunabilir.	Fiyatlar, adil ve makul olarak belirlenmelidir. Ücretler, Vodafone ve Orange arasında 2013 yılında gerçekleştirilen uzlaştırma sonucunda Düzenleyici Kurum tarafından belirlenmiştir.
Bina İçi Kablolama Maliyetlerinin Paylaşılması	ARCEP Önerisi: -Çok yoğun bölgelerde ilk işletmeci maliyetin %90' ına katlanır, geriye kalan %10 ise ortak yatırımcı işletmeciler tarafından karşılanır. -Düşük yoğunluklu bölgelerde ise, tüm yatırım maliyeti ilk işletmeci tarafından karşılanır, diğer işletmeci ilk işletmeciye belirlenen ücreti öder.	Belirlenmemiştir	Belirlenmemiştir. Ücretlendirme ise, ilk işletmecinin maliyetlerini karşılayacak şekilde belirlenir.
Sonlandırma Şebeke Maliyetlerinin	IRU Kullanım hakkı devrelerin %5' idir Ücretlendirme, prensip olarak risk primini	-	-

Paylaşılması	içerecek şekilde maliyet bazlı olmak zorundadır. Ancak risk primleri; -Kurulumdan önce daha düşük, -Kurulumdan sonra ve kiralama esnasında daha yüksek olarak belirlenir.
Ayrım Gözetmeme	Bilgilendirme, ayırım ilkesi Bina içine erişim için işletmeciler, ayırım gözetmeme ilkelerine tabidir. Ancak, uygulama/yürürlük için herhangi bir zorunluluk ilkesi belirlenmemiştir. Kanunlar kapsamında işletmeciler, sonlandırma şebekesinin kullanımı için tarafsızlık, şeffaflık, orantılılık ve ayırım gözetmeme ilkelerine uygun davranmalıdırlar. Referans tekli, internet sayfasında yayımlanmalıdır. Kurulumu gerçekleştirecek olan işletmeci, toplama noktası hakkında 3 ay öncesinden diğer işletmecilere bilgi vermekle yükümlüdür veya söz konusu yeni bir bina ise, bu süre 6 hafta olarak belirlenmiştir. En az 10.000 adet potansiyel son kullanıcıya erişen FTTP işletmecileri, KPI' larını çeyrek bazda Düzenleyici Kuruma iletmekle yükümlüdürler. Gecikilen kurulumlar ve arıza süreçleri için cezalar uygulanır.

Görüleceği üzere;

- Her üç ülkede de bina içi kablolama ve sonlandırma şebekelerine erişim, simetrik bir zorunluluktur. Söz konusu yükümlülüklerin hepsi “Cost Reduction Directive”den önce düzenlenmiştir.
- Binalarda kablolara erişim ile ilgili bilgi sağlanması hususu, her ülkede farklı şekilde düzenlenmiştir. Portekiz' de bina içi kablolama projeleri hakkındaki bilgilere, Düzenleyici Kurum'un internet sitesinde ancak kısıtlı olarak erişilebilir iken, Fransa'da, FTTP kurulum projeleri, kurulumun yapılacağı İşletmeci tarafından önceden belirlenerek, erişim sağlamak isteyebilecek işletmecilere duyurulur. İspanya' da bina içine şebeke kuran ilk işletmeci, ICT

olmayan binalar için Düzenleyici Kurum tarafından getirilen düzenlemeler uyarınca, diğerlerine fiberin kurulduğu binalar hakkında güncel bilgileri sağlamakla yükümlüdür. 2014 Telekomünikasyon Yasası'nın 45.4. maddesine yönelik taslak düzenleme uyarınca, bina içi yatırım yapan bir işletmeci, sayıca en az 100.000 adet binaya hizmet sağlamakta ise, fiber sonlandırma hizmetinin paylaşımı için bir referans teklif yayımlamalıdır. Bu referans teklife, teknik ve ekonomik şartlar ve süreçlerin yanı sıra, paylaşım yapmak isteyen işletmeciler tarafından izlenmesi gereken süreçleri de dahil etmelidir.

- Üç ülke arasındaki bina içi kablolama uygulamalarındaki önemli farklardan biri de, bağlantı noktasının yeridir. Fransa ve İspanya'da bağlantı noktası, koşullara bağlı olarak binanın içinde veya dışında konumlandırılabilirken, buna karşın Portekiz'de bağlantı noktası genellikle binanın dışında bulunur.

Portekiz' de tüm işletmecilerin kullanımına açık olan ortak kullanım odası (CVM), binanın dışında ancak bina altyapısına ait bir noktada bulunur. Bina içi kabloların, söz konusu ortak kullanım odasına göz/kanallar ile bağlı olması gerekmektedir ki bu oda, elektronik haberleşme şebekesi sağlayıcıları veya şehir şebekeleri için bir arabağlantı noktasıdır.

İspanya'da dağıtım noktası (Bina Dağıtım Kutusu - "Caja Terminali") genellikle bina içine konumlandırılmaktadır. Bununla birlikte, bazı durumlarda erişim, binadan daha uzakta bulunan noktalarda (örn. kutular, dolaplar veya diğer altyapı unsurları) zorunlu tutulmaktadır. Bu durumlar daha düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerlerde, farklı hanelere daha verimli bir şekilde hizmet verilebilmesi amacıyla uygulanmaktadır. Bu kutular, kamu mülkiyeti olan yerlerde bulunabilmektedir.

Fransa' da bağlantı noktasının konumu, aynı zamanda binanın bulunduğu bölgeye de bağlıdır. Yüksek yoğunluklu ve düşük yoğunluklu alanlar arasında bir ayırım yapılmaktadır ve yüksek yoğunluklu alanlar da, düşük yoğunluklu bölgeler içerebilmektedir. En az 12 konut veya işyeri abone birimi bulunan veya içine girilebilir kanalizasyon şebekesine erişilebilen binalar için düşük yoğunluklu bölgelerin dışındaki yüksek yoğunluklu alanlarda toplama noktası, bina giriş noktasında bulunur. Diğer bütün durumlarda toplama noktası binanın dışındadır. Düşük yoğunluklu bölgelerin dışındaki yüksek yoğunluklu alanlardaki diğer binalar için (örn. 12 üniteden daha az olan ve içine girilebilir kanalizasyon vasıtasıyla erişilemeyen), kabinet içerisinde tekli şekilde 100 adet fiber devre içeren toplama noktası olması öngörülmektedir. Merkezi konumdan uzak (isolated) binalar, çok fiberli bir toplama noktasına bağlı olabilir (örn. menhol,

cephe, Terminal). Yüksek yoğunluklu alanlardaki düşük yoğunluklu bölgelerde 300 tekli fiber hat toplama noktasında bir araya getirilmektedir Fransa'daki daha düşük yoğunluklu bölgelerdeki bağlantı noktası;

- En az 1.000 devrenin toplandığı bir noktada;
- En az 300 devrenin toplandığı bir noktada ve backhaul şebekenin bir parçası ise

konumlandırılabilir.

- Bina içi mimariye yaklaşım üç ülke arasında farklılıklar gösterebilmektedir. İspanya' da üç ve Portekiz' de hane başına en az iki fiber devre tesis edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Portekiz' de tesis edilmesi gereken altyapının içinde ayrıca, diğer operatörler ile paylaşılması gereken ortak altyapı (dikey altyapı ve ODF) da yer almaktadır. İspanya' da işyerleri için, her biri iki fiber devreli iki bağlantı tesis edilmelidir.

Fransa'da yoğun ve az yoğun alanlar için farklı yükümlülükler bulunmaktadır. Yüksek yoğunluklu bölgelerde, fiber yatırımı yapılmadan önce birçok işletmeci erişim talebinde bulunmakta ise hane başına maksimum dört paralel fiber devre tesis edilir. İşletmeciler, kurulum maliyetini orantılı bir şekilde paylaşır. Bu durumda, erişim kullanımında herhangi bir sınırlama yapılması beklenmemektedir. Söz konusu yoğun bölgelerin dışındaki alanlarda, 1 adet fiber devre yeterli sayılmakta ve tek devre de tüm operatörler tarafından paylaşılmaktadır.

- İspanya'da fiyatlandırma için öngörülen tek prensip fiyatların adil ve makul olmasıdır. Bina içi kablolama sistemlerine erişim fiyatları ticari anlaşmalara tabidir, ancak bir anlaşmazlık durumunda Düzenleyici Kurum tarafından müdahale edilebilir. Portekiz ve Fransa'da fiyatlar, maliyet esaslı olarak belirlenmelidir ancak bir anlaşmazlık olduğunda Düzenleyici Kurum tarafından müdahale edilebilir.

Fransa'da İşletmecilere genellikle yoğun ve daha az yoğun alanlar olmak üzere iki seçenek sunulmaktadır. Erişim talep eden işletmeci ya bir kiralama teklifine katılabilir ya da bir ortak yatırım projesine dahil olabilir (yatırım yapılmadan önce veya yapıldıktan sonra olabilir, kurulum yapılmadan önceki ortak yatırım risk primi, kurulum yapıldıktan sonrakine göre daha düşüktür.) Fransa Düzenleyici Kurumu, bina içi kablolama için aşağıdaki maliyet paylaşımı ilkesini öngörmektedir: Çok yoğun bölgelerde yatırımı yapan ilk işletmeci, maliyetlerin %90' ını karşılar ve ilk hamle avantajını kullanarak geri kalanı kısmı ortak yatırım yapan işletmecilerden tahsil

eder. Daha az yoğun bölgelerde ise ilk işletmeci tüm masrafları karşılar ve sonraki işletmeci bir öncekine belirlenen ücreti öder. Daha az yoğun alanlardaki sonlandırma bölümü için ARCEP, Vazgeçilmez Kullanım Hakkı' nın (IRU-Indefeasible Right of Use) uygulanabileceği, tüm hatların % 5'ini kullanma hakkına sahip olduğu bir ortak yatırım rejimi öngörmüştür. Orange Referans Teklifi' nde ise, en azından çok yoğun bölgelerdeki bina içi kablolama ortak yatırım için sunduğu teklif, bundan biraz farklılaşmaktadır. Çok yoğun bölgelerde, ortak yatırımcılar kendi aralarındaki kurulum maliyetlerini paylaşırlar (1/N) ve 30 yıllık bir "Vazgeçilmez Kullanım Hakkı" için sabit bir ücret ve aktif hat başına sürekli olarak bir ücret öderler. Daha az yoğun alanlarda ise, 20 yıllık "Vazgeçilmez Kullanım Hakkı" ile aktif devre başına sürekli olarak ücret ödenerek %5'lik olarak kademeli artan ortak yatırım sistemi uygulanır.

- Her üç ülkede de, bina içindeki kablolama ve sonlandırma bölümü için işletmeciler ayırım gözetmeme yükümlülüğüne tabidir. Ancak, uygulamalar değişiklik göstermektedir. İspanya ve Portekiz'de bu yükümlülüğün uygulanması ile ilgili başka bir hukuki tanımlama bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Fransa'da ayırım gözetmeme ilkesinin kontrol edilebilmesi için en az 10.000 son kullanıcıya hizmet sağlayan altyapıya sahip işletmecilerin, ortalama yanıt ve teslim sürelerini çeyrek bazda ARCEP'e bildirmeleri gerekir. Kurulumu gerçekleştirecek olan işletmeci, toplama noktası hakkında üç ay öncesinden diğer işletmecilere bilgi vermekle yükümlüdür, söz konusu olan yeni bir bina ise bu süre altı hafta olarak belirlenmiştir.

Fiziksel altyapı unsurlarına erişim yükümlülüğü: Dokümanın 90-91. sayfalarında *"Bunun yanında işbu pazar analizinde erişim yükümlülüğü başlığı altında ele alınan fiziksel altyapı unsurlarına erişim yükümlülüğü, Şekil 17'de gösterilen şebekenin 3 numaralı besleme ve 2 numaralı alt yerel ağ kısımlarındaki göz, kanal, menhol gibi altyapı unsurlarına erişim sağlamayı kapsamaktadır."* ifadesi yer almaktadır.

Dokümandaki ifadeden anlaşılan, şebekenin backhaul kısmına yönelik getirilen tesis paylaşımı yükümlülüğü tamamlayıcı nitelikte iken, besleme ve alt yerel ağ bölümüne ilişkin getirilen boru ve kanal paylaşımı yükümlülüğü, rekabet aksaklıklarının ve giriş engellerin kaldırılması amacıyla fiziksel altyapı unsurlarına erişim adı altında yükümlülük olarak getirilmektedir.

Ancak hedef bu olarak kabul edilse de, fiziksel altyapı unsurlarına erişimin bir ürün olarak konumlandırılması ve daha detaylı olarak Pazar analizinde irdelenmesi gerekmektedir.

İngiltere Düzenleyici Otoritesi Ofcom, yayımlamış olduğu Pazar analizi “Wholesale Local Access Market Review” kapsamında “Consultation on Duct and Pole Access remedies” dokümanını kamuoyu görüşlerine sunmuştur .

Bu Pazar analizi ile OFCOM, stratejik odağını aktiften, pasif çözümlere doğru kaydırmayı ve mevcut Fiziksel Altyapı Erişimi çözümlerinin etkinliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak için British Telecom’ un (BT) fiziksel altyapı unsurlarına erişimin yükümlülük haline getirilmesi gerekmektedir. Şebeke erişim yükümlülüğü, Openreach’ın mevcut altyapı üzerinde "kullanıma hazır" noktaları hazırlamasını, arızalı altyapıyı onarmasını ve gerekiyorsa kabloların reorganizasyonunu yapmasını gerektirmektedir.

Bu kapsamda BT, kanal/göz erişim hizmetini, tüm süreç, ürün ve maliyetler açısından eşit şartlarda sunmak zorundadır. Ayrıntılı konum bilgisi ve yedek kapasite de dahil olmak üzere, Openreach’ın kanal/göz ve direk şebekesine dair kayıtlarını erişime açmalıdır. Fiziksel Altyapı Referans Teklifi yayınlamalıdır.

Fiziksel altyapı erişim yükümlülüğünün düzenlendiği AB ülkelerine yönelik analizler göstermektedir ki; etkin bir altyapı erişiminin sağlanması için Fiziksel Altyapıya Erişim (kanal/gözler, direkler ve ilgili tesisler) Referans Teklifinde asgari olarak aşağıdaki hükümleri içermelidir.

Tedarik edilecek ürünler: Kanal/gözlere, kablo kanalına vb., menhollere, kabinetlere, ana dağıtım çatısı (MDF) bölümüne, bina girişlerine ve ortak kullanım noktalarına erişim

Teknik yönergeler: Fiziksel altyapı unsurlarının teknik özelliklerine; şebeke elemanlarının minimum sayısına veya boyutlarına; fiziksel altyapıya erişime, kabloların kurulumuna, reorganizasyonuna, iyileştirilmesine veya erişim sağlayıcının şebekesine bağlantı sağlamak üzere yeni bir fiziksel altyapının kurulumuna ilişkin teknik ve operasyonel yönergelere, emniyet ve güvenlik standartlarına erişim

Bilgilendirme: Erişim talep eden işletmecilerin, fiziki altyapının konumu ve uygunluğu hakkındaki güncel bilgilere erişebilecekleri otomatik merkezi bilgi sistemine ilişkin ayrıntılar ile bilgilerin doğruluğunun sağlanması ve hatalı veya eksik bilgilerin düzeltilmesi süreçlerinin detayları

Boş Kapasite Bırakılması: Erişim talep edecek potansiyel işletmeciler için, erişim sağlayıcı tarafından ayrılması gereken alanla ilgili kuralları da içeren belirli bir kapasite tahsisine ilişkin yönergeler. Fiziksel altyapı erişimindeki kapasite eksikliği nedeniyle reddedilen taleplerin, erişim talep eden işletmeciler tarafından incelenebilmesine yönelik usul ve esaslar

Gözlemci olmaksızın erişime izin verilmesi: Erişim talep eden İşletmeciler adına çalışan mühendislerin, gözetime gerek kalmaksızın fiziki altyapıya erişmelerine yönelik (kabloların kurulumunu veya onarılmasını ve güçlendirme veya yedekleme gibi işlemler için) izin kuralları

Süreç ve hizmet seviyeleri (erişim sağlayan): Minimum seviyede;

- Bilgi sisteminin kurulması ve bilgilerin doğruluğundan emin olunması
- Erişim talep eden işletmecinin sürvey planlarının onaylanması,
- Altyapı erişimi ile ilgili belirli bir talebin onayı ve teyidi (örn. rota veya alan)
- Erişim sağlayıcı sorumluluğundaki kabloların kaldırılması veya yeniden düzenlenmesi
- Erişim talep eden işletmecinin, altyapıya erişim izin talebine yönelik zorunlu cevap verme süresi
- Kurulum planlarının son durumuna yönelik teyit sağlanması
- Erişim sağlayıcının sorumluluğundaki fiziki altyapının onarılması

Süreç ve hizmet seviyeleri (erişim talebinde bulunan):

- Sürvey yapılmasına, kabloların kurulumuna veya onarımına, reorganizasyonuna, iyileştirilmesine veya yedekleme işlemlerine ilişkin çalışmalar öncesinde ve sonrasında bilgilendirme
- İnşaatin planlanan tamamlanma süresi ve dönemi
- Son kurulum planının sunulması

Tazminat: Hizmet seviyesinin sağlanamaması (erişim sağlayıcı için) veya kurulum ve bildirim gerekliliklerinin (erişim talep edenler için) yerine getirilmemesi durumlarında ödenmesi gereken tutarlar

Ücretlendirme: Her bir tesis, techizat ve çalışma için talep edilen ücret veya ücretlendirme metodu Fiziksel altyapı ağının artırılması veya genişletilmesi için erişim talep eden işletmeci tarafından gerçekleştirilen maliyetlerin tazmin edilmesi veya paylaşılmasına yönelik sistem

Sonuç olarak, Ülkemizde fiber altyapısının yaygınlaştırılabilmesi için İngiltere örneğinde olduğu gibi net düzenlemeler yapılmalı ve zaman kaybedilmeksizin uygulamaya alınmalıdır.

“Alt Yerel Ağ”a yönelik referans teklif hazırlama yükümlülüğü getirilmesi: Bilindiği üzere, 3. Tur Fiziksel Şebeke Altyapısına Erişim Pazar Analizi kapsamında 12.04.2013 tarih ve 2013/DK-SRD/188 sayılı Kurul Kararı ile Türk Telekom’a Alt Yerel Ağ’a erişim yükümlülüğü getirilmiş olmakla birlikte, Referans Teklifte Alt Yerel Ağ, proje bazlı olarak uygulanmaya bırakılmıştır.

Kamuoyu görüşlerine sunulan dokümanda da Türk Telekom'a Alt Yerel Ağ'a erişim yükümlülüğünün getirilmesinin öngörüldüğü anlaşılma ile birlikte, bu kez Türk Telekom'a getirilecek Alt Yerel Ağ erişim yükümlülüğünün proje bazlı değil, detaylı olarak referans teklifte düzenlenmesini talep etmekteyiz.

Sektörde faaliyet gösteren işletmeciler yatırım merdiveninin bir üst basamağına tırmanmaya ve kendi altyapıları kurmaya beş yıl öncesine göre çok daha hazırdır. Ayrıca Türk Telekom'a tanınan 5 yıllık muafiyet süresi de dolmuştur. Peki bu süreçte Türk Telekom FTTH/B erişimi için kendisine tanınan muafiyet süresini nasıl değerlendirmiştir?

Türk Telekom Yatırımcı ilişkileri sayfasında yer alan verilere göre; 2017 3. Çeyrekte 15,4 milyon fiber hane kapsamının 4,3 milyonu Eve/Binaya Kadar Fiber (FTTH/B), 11,1 milyonu ise Saha Dolabına Kadar Fiber'dir (FTTC). Daha açık bir ifade ile Türk Telekom, muafiyet süresince var olan şebekenin saha dolabı ile santral arasındaki bölümünü fibere dönüştürmeye odaklanmış, abone ile saha dolabı arasındaki bakır şebekeyi yani Alt Yerel Ağ'ı kullanarak aboneye erişim sağlamıştır.

Türk Telekom, FTTC yatırımları ile aboneye erişimi Alt Yerel Ağ üzerinden sağlamakta, yerel ağın prensibal bölümünü de bakırdan fibere dönüştürmektedir. Hatta santrale çok yakın mesafedeki saha dolaplarını dahi FTTC dönüşümü kapsamına almaktadır. Üstelik söz konusu dönüşümleri öncesinde sektör oyuncuları ile planlarını paylaşmadan gerçekleştirmektedir. Böylelikle Türk Telekom operasyonel verimliliğini artırırken, dönüşüm sahalarındaki aboneler de YAPA kapsamı dışına çıkartılmaktadır.

Açıkça görülmektedir ki, proje bazında düzenlenen Alt Yerel Ağ'ın uygulanabilirliği mümkün değildir. Alt Yerel Ağ ücretlerinin, maliyet esaslılığı ilkesine uygun olarak referans teklifler kapsamında ve diğer toptan hizmetlerin ücretleri ile tutarlı olacak şekilde belirlenmesi bir zaruriyettir.

Şu anda proje bazlı düzenlemelerle, **"last mile" olarak adlandırılan abone erişim noktasında pasif erişim imkanı sağlayan Alt Yerel Ağ sadece Türk Telekom'a bırakılmış durumdadır.** Başka bir işletmecinin Alt Yerel Ağ üzerinden yatırımlarını planlaması mümkün değildir. **FTTC modelini de kapsayacak şekilde Sanal Ağa Ayrıştırılmış Erişim (SAYE) modelinin düzenlenmesi söz konusu olsa da SAYE pasif değil, aktif bir erişim modeli olması nedeniyle, Alt Yerel Ağ'ın sağlayacağı fırsatları işletmecilere sunamamaktadır.**

Alt Yerel Ağ hizmetinin başarıyla uygulandığı İtalya' da Düzenleyici Kurum olan AGCOM, Telecom Italia'ya referans teklif hazırlama zorunluluğunu 1999 yılında getirmiştir. **İtalya' da alternatif operatör Fastweb, yatırım merdiveninin işlevselliğini ve Alt Yerel Ağ'ın yatırım merdiveninin önemli bir basamağı olduğunu kanıtlamıştır.**

Fastweb yetkililerinin 2017 ECTA Konferansında verdikleri bilgilere göre;

- Fastweb, ilk olarak FTTH ile yatırıma başlamış, ancak ülke bazında belirli bir ölçüğe ulaşmadan FTTH yatırımlarının sürdürülebilir olmadığını fark edilmesi ile, YAPA yatırımlarına yönelmiş, VAE ve THK modelleri ile de şebekesini genişletmiştir.
- İtalya’da Düzenleyici Otoritenin, yerleşik işletmecinin “bakır bazlı VAE, YAPA ve Alt Yerel Ağ erişim ücretlerinin fiber yatırımların teşviki için yükseltilmesi gerektiği” tezine ikna olmasının ve ardından bakır bazlı toptan erişim ürünlerinin ücretlerini yükseltmesinin ardından karanlık bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde yerleşik işletmeci yatırım yapmamış, alternatif işletmeciler de kendilerine yeterli marj kalmaması nedeniyle yatırım yapmaktan çekinmişlerdir.
- Otorite kararının mahkeme tarafından iptal edilmesinin ardından, toptan ürünler maliyet bazlı olarak belirlenmiş, Fastweb yatırım merdiveninde bir adım atarak, Alt Yerel Ağ üzerinden FTTC yatırımlarını gerçekleştirmeye başlamıştır.
- Yakın zamanda yine bir adım daha ilerleyip, 29 şehirde Alt Yerel Ağ mesafesinin 250 metrenin altında olduğu yerlerde FTTH mimarisine yönelmiştir.
- Fastweb günümüzde, altyapının sunduğu imkanlara göre VAE, THK, YAPA, FTTC, Alt Yerel Ağ, SAYE gibi tüm erişim yöntemlerini kullanarak hizmet sunabilmektedir.

Bugün İtalya, sadece dört yılda Yeni Nesil Şebeke (YNS) dönüşümünde AB ortalamasını yakalamıştır. Rekabet seviyesi öylesine artmıştır ki, başlangıçta 24 €/ay olarak belirlenen FTTH SAYE ücreti, Telecom Italia tarafından gönüllü olarak FTTC SAYE seviyesine yani, 15€/ay tutarına indirilmiştir. Görüldüğü üzere, yerleşik operatör bile sektördeki eğilime kayıtsız kalamamış, tamamen kendi isteğiyle, düşen maliyetlerini toptan seviyedeki ücretlerine yansıtmıştır.

İtalya deneyimi bizlere;

- **Altyapıya dayalı rekabetin önemini,**
- **Sadece yerleşik işletmecinin değil, alternatif işletmecilerin de yatırım yapmasının desteklenmesi gerektiğini,**
- **Yatırım merdiveninin işlevselliğini,**
- **Yatırım ortamının teşvik edilebilmesinin tutarlı ve maliyet esaslı toptan ücretlerle sağlanabileceğini,**
- **Pasif erişim modelleri ile yatırımların teşvik edilmesi gerektiğini,**
- **Aktif erişim modeli SAYE’nin, tamamlayıcı olarak pazarda yerini alması gerektiğini,**

göstermektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere Ülkemizde de, yerleşik işletmeci Türk Telekom tarafından fiber dönüşümün büyük çoğunluğu FTTC olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Ancak Alt Yerel Ağ, referans teklif hazırlama yükümlülüğü getirilmeksizin proje bazlı düzenlenerek, sadece Türk Telekom'un tekeline bırakılmıştır.

Yüksek hızlara çıkabilmeye elverişli ve ülkenin var olan kaynaklarının etkin kullanımını sağlayacak Alt Yerel Ağ'ın yatırımı teşvik edecek önemli bir araç haline dönüşebilmesi için Referans Tekliflerle detaylı bir biçimde desteklenmesi zaruridir.

Ayrıca Türk Telekom'a getirilen "Maliyet Esaslı Tarife Belirleme" yükümlülüğünün gereği olarak, aynı maliyet bileşenlerini içeren ürünler, her bir bileşenin maliyetini aynı oranda yansıtacak şekilde fiyatlandırılmalıdır. Bu kapsamda Alt Yerel Ağ toptan erişim ücreti de, YAPA, VAE, SAYE ve diğer toptan ürünlerle tutarlı bir biçimde belirlenmelidir.

Sonuç olarak; Alt Yerel Ağ yatırımlarının alternatif işletmeciler tarafından da etkin bir şekilde yapılabilmesini teminen, her bir saha dolabına ait yatırımın farklı farklı projeler ile yürütülmesi yerine, Referans tekliflerle net ve uygulanabilir süreçler oluşturularak, yatırım ortamı için öngörülebilirlik sağlanmalıdır.

SAYE: 2017 3. Çeyrekte Türk Telekom'un ulaştığı 15,4 milyon fiber hane kapsamının 4,3 milyonu Eve/Binaya Kadar Fiber (FTTH/B), 11,1 milyonu ise Saha Dolabına Kadar Fiber (FTTC) ile gerçekleştirilmiştir. Fiber Muafiyet süresinin de bittiği göz önüne alındığında, bir aktif erişim modeli olan SAYE'nin pasif erişim modellerinin tamamlayıcısı olarak, tüm fiber erişim mimarilerini FTTH/B/C içerecek şekilde düzenleme kapsamına alınması gerektiği açıktır. Kamuoyu görüşlerine ilişkin dokümanda da SAYE'nin dikkate alındığını görmekteyiz.

SAYE'nin, yerleşik işletmeci karşısında alternatif işletmecilere rekabet avantaj yaratabilmesi adına, düzenleme aşamasında dikkatlerinize getirmek istediğimiz hususlar şunlardır;

- SAYE, lokal seviyede (Santral) trafik teslim noktaları üzerinden sunulacak şekilde düzenlenmelidir. Aksi halde IP VAE'den çok farklı bir hizmet olmayacaktır.
- Ayrıca lokal santralde trafik, farklı santrallerden toplansa da, işletmeciye tek porttan teslim edilmelidir.
- SAYE kapsamında belirlenen lokal trafik teslim noktalarının YAPA hizmeti sunulan santraller olacak şekilde belirlenmesi zaruridir. Aksi halde YAPA hizmeti sunulan santrallerde yapılmış olan

transmisyon amaçlı fiber ve diğer ilgili yatırımlardan beklenen geri dönüşün alınması mümkün olmayacaktır.

- SAYE ücretleri maliyet bazlı, IP VAE, YAPA, Alt Yerel Ağ ve diğer toptan ürünlerle tutarlı olacak şekilde ve yatırımları teşvik eder nitelikte belirlenmelidir.
- Ayrıca SAYE Erişim hizmeti kapsamında yerleşik operatörün telefon (POTS) hizmeti verdiği bölgelerde, POTS hizmetinin servis sağlayıcılar tarafından da sunulabilmesi için POTS frekansının servis sağlayıcılarına ait DSLAM'larına da iletilebilmesi gerekmektedir.
- Pazar analizi dokümanında düzenleme kapsamında yer alan SAYE L2 ve VAE L2 düzenlemesi arasında bir önceliklendirme yapılması ile karşı karşıya kalınması halinde, önceliğin SAYE'ye verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Zira SAYE, VAE L2'ye göre işletmecileri hem yatırıma teşvik edecek, hem de şebeke üzerinde daha çok kontrol yetkisi tanıyacak bir modeldir.

Ayrım Gözetleme Yükümlülüğü

Türk Telekom'un iştiraki ile yapmış olduğu tüm hizmet sözleşmeleri şeffaf olarak yayınlanması ve isteyen işletmecilerin bu hizmet sözleşmelerinden faydalanması sağlanması mümkün kılınmalıdır.

Aksi takdirde; ayırım gözetleme maddesi ancak kâğıt üzerinde kalmaktadır. İşletmeciler Türk Telekom'un iştiraki ile hangi hizmeti ve hangi şartlarda aldığını bilmemekte ve bu hizmeti dolayısıyla talep edememektedir.

Türk Telekom'un ayırım gözeterek iştiraklerine verdiği satış, pazarlama, teknik ve tahsilat hizmetleri regüle edilmelidir. Aksi takdirde pazarın rekabet seviyesinin artırılması için alınan bu Pazar analizi ve getirilecek yükümlülükler ve önlemler çok faydalı olmayacaktır. Türk Telekom'un iştiraklerine verdiği tüm hizmetler ayırım gözetilmeden diğer işletmecilere de sağlanmalı ve buna ilişkin yükümlülük getirilmelidir. Böylece çapraz sübvansiyon ve fiyat sıkıştırmalarının önüne de geçilebilecektir. Diğer işletmecilerin katlanmak zorunda olduğu maliyetlerin Türk Telekom iştiraki için Türk Telekom tarafından sübvansiyon edilmemesi, bu maliyetlerin Türk Telekom'un iştirakine yansımaları etkin rekabetin sağlanmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Türk Telekom'un iştiraki ile yapmış olduğu tüm hizmet sözleşmeleri şeffaf olarak yayınlanmalıdır.

Temel Performans Göstergeleri (TPG): Ayrım gözetleme yükümlülüğü kapsamında Türk Telekom'a getirilen TPG raporlama yükümlülüğünün etkin bir biçimde uygulanması sağlanmalıdır. Kamuoyu ile paylaşılan "Temel Performans Göstergelerinin Raporlanması ve Yayınlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar"

henüz yürürlüğe alınamamıştır. Oysaki pazarda fiyat dışı rekabet ihlallerinin tespiti açısından son derece kritik öneme sahiptir. Bu kapsamda;

- Ayrı ayrı nitelik ve süreçlere sahip olması nedeniyle, toptan hizmetlerin farklı tesis, aktivasyon, arıza ıslah gibi hizmet kalitesi seviyeleri mevcut olduğundan TPG'lerin hizmet bazında ayrı ayrı raporlanması ve yayımlanması sağlanmalıdır.
- İlgili pazarlarda rekabet ihlallerinin tespiti amacıyla TPG'lerin raporlanması ve yayımlanmasına ilişkin düzenlemenin il bazlı olması gerekir.
- TPG'lerin işletmeci bazlı ve karşılaştırmalı olarak yayımlanması gerekmektedir.
- TPG'lerin sadece hizmet seviyesi taahhüdü ile sınırlı olmaması ve Avrupa Komisyonu Tavsiye Kararlarında yer alan "Erişimde Eşitlik" ve "Teknik Tekrarlanabilirlik" prensiplerini de kapsamı gerekmektedir.

Cezai yaptırımların caydırıcı olması: Referans Teklif ile belirlenen süreç ve süreler ile bu süreler uyulmaması halinde uygulanacak cezai yaptırımlar, pazarda rekabet ortamının oluşumuna katkı sağlayacak şekilde ve caydırıcı nitelikte yeniden belirlenmelidir.

Referans erişim teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğü

- Referans Teklif Hazırlama ve Devreye Alma Süre Sınırı - Türk Telekom'a bu Pazar Analizi neticesinde getirilecek düzenlemeler neticesinde yeni referans teklifler hazırlayacak olup, bu tekliflerde maliyet esaslılığı ilkesine uymak ve Hizmet seviyesi taahhütleri ile hizmet seviyesi taahhütlerine uyulmaması halinde uygulanacak cezai şart ve yaptırımları içerecek şekilde referans teklifleri hazırlamak durumunda kalacaktır. Bu noktada Türk Telekom'un olabildiğince referans teklifi geciktirme stratejisine ilişkin gerekli mevzuat hükümleri hazır olmalı ve yaptırımlar gecikmeksizin uygulanmalıdır. Böyle bir gecikme olması durumunda mağdur olan işletmecilerin mağduriyetlerinin geriye doğru giderilmesine imkan tanınmalıdır.
- Referans Teklifin maddelerinin EPG tarafından uygulanmaması durumunda işletmeciye ödenecek tazminatı içerecek şekilde hazırlanması yükümlülüğü getirilmelidir. Bu madde referans teklif maddelerinin yalnızca kağıt üzerinde kalmasını engelleyecektir. Referans teklifte yer alan hususlara uymayan EPG'nin aykırılıklarının nasıl sonuçlandırılacağına ilişkin usul ve esasların

detaylı bir şekilde referans teklifte yer alması, İşletmeciler tarafından yapılan şikâyetlerin Kurum tarafından hızlı bir şekilde çözümüne imkân sağlayacak maddelerin referans teklifin içine yerleştirilmesi gerekmektedir.

Referans teklifin bir maddesine uymayan Türk Telekom'a bu maddeye bakılarak hemen müdahale edilebilmeli ve zaman kaybedilmeden referans teklif uygulanabilmelidir. Aksi takdirde Türk Telekom referans teklifi değil, kendi zamanında teklif ettiği fakat Kurum tarafından onaylanmayan ve referans teklifte yer almayan usul ve esasları İşletmecilere uygulamak istemektedir. Türk Telekom'un alacağı ceza Türk Telekom için önemli olmamakta, İşletmecinin bu süreç içinde yaşadığı mağduriyet ise İşletmeciye büyük ve geri dönülmez zararlar verebilmektedir. Sürecin sonunda Türk Telekom'a ceza verilse bile Türk Telekom, alternatif işletmecinin rekabet etmesi önlenmiş olacaktır. Bu süreçten yalnızca İşletmeci ve tüketici zararlı çıkmaktadır.

Bu duruma önlem almanın bir yolu; referans tekliflerde referans teklife aykırı davranan tarafa getirilecek yaptırımların yer almasıdır. Burada bahsi geçen konu referans teklifte net olarak yer alan ve üzerinde uzlaştırma süreci gerektirmeyen konulardır.

Gecikilen süre içinde oluşan zarar İşletmeci tarafından belgelendirilerek Kurum onayı alınarak Türk Telekom'dan referans teklife aykırılık sebebiyle oluşan mağduriyetin karşılığı olarak bir cezanın tahsiline imkân sağlayacak maddelere yer verilmelidir.

Şeffaflık Yükümlülüğü

XDSL otomasyon sisteminde gerekli raporlamanın yapılamaması ve İşletmeciler tarafından bu raporların kendi sistemlerine aktarılamaması sebebiyle de HST indirimlerinin düzgün bir şekilde hesaplandığının kontrol edilmesi ve raporlaması yapılamamakta ve gerek tesis gerek arıza süreçleri takip edilememektedir.

Referans teklifte yer alan Hizmet Seviyesi Taahhütlerine (HST) ve cezalarının referans teklif doğrultusunda uygulanması isteniyorsa tüm aktiviteleri konusunda (otomasyon sistemi üzerinden yapılan tüm başvuruların) HST sürelerine uyulup uyulmadığı otomasyon sisteminden aylık görülebilmeli, şeffaf bir şekilde raporlanabilmelidir. Aksi takdirde şimdiye kadar referans maddeler doğrultusunda uygulanamayan HST maddeleri ancak kâğıt üzerinde kalacaktır. Buna izin verilmemelidir.

Hizmet Seviyesi Taahhütleri otomasyon sistemi üzerinden aylık olarak raporlanabilmeli ve cezalar İşletmeciye kesilecek bir sonraki faturada indirim olarak yansıtılması için gerekli yükümlülük Türk Telekom'a getirilmelidir.

Bilgi asimetrisinin önlenmesi: Pazara yeni giren alternatif işletmecilerin yatırımlarını ancak öngörülebilir bir ortamda gerçekleştirebileceği aşikârdır. Bu kapsamda şeffaflık ve girdilerin eşitliği ilkesi ile bağdaşır şekilde yerleşik işletmeci ile alternatif işletmeciler arasında bilgi asimetrisi yaratılmasına izin verilmemelidir.

Yerleşik işletmecinin YNŞ dönüşüm planlarını sektör oyuncuları ile paylaşması sağlanmalıdır. Türk Telekom, YNŞ dönüşüm plan ve stratejisini sektör paydaşları ile paylaşmalı, böylelikle yatırımların koordineli olarak yapılması ve diğer paydaşların ve özellikle YAPA modeli ile yatırımlarını gerçekleştiren işletmecilerin süreçten zarar görmemesi sağlanmalıdır.

Ayrıca YAPA hizmeti sunulan santral sahalarında yapılacak YNŞ dönüşümü veya altyapı değişikliklerinin saha dolabı bazında işletmecilere en az 6 ay öncesinden bildirilmesi ve "BBK bazında Saha Dolabı" bilgisinin elektronik ortamda arayüzlerle sorgulanabilmesinin sağlanması, yatırım planlaması için kritik verilerdir.

Belirtilen amaçlarla, 20 Kasım 2015 tarihinde kamuoyu görüşlerine sunulan "Yeni Nesil Erişim Şebekelerine (YNŞ) yatırımlarına yönelik bilgilendirme taslağı"na etkin bilgilendirme yapılabilmesini sağlayacak hükümler eklenerek, yürürlüğe girmesi sağlanmalıdır.

Fiyat Sıkıştırması Yükümlülüğü

Pazar analizi dokümanında, Türk Telekom iştiraki TNET'e fiyat sıkıştırması yükümlülüğü getirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Pazarda rekabet ortamının tesisine katkı sağlamak amacıyla söz konusu yükümlülüğün getirilmesi hedeflense de, halen "*Fiyat Sıkıştırmasının Tespitine, Önlenmesine Ve Giderilmesine İlişkin Usul Ve Esaslar*" çerçevesinde THK için uygulanan fiyat sıkıştırma testinin uygulanmasında yaşadığımız sorunlar, bizlere testin rekabet ihlallerinin tespitinde yetersiz kaldığını göstermiştir. Şöyle ki;

Fiyat sıkıştırma yükümlülüğü uygulamada sadece en yaygın tarifeleri ele almaktadır. Böylece EPG olan işletmeci seçici kampanyalar ile tüketicilere farklı ücretlerden hizmetler sunabilmektedir. Bu durumda, fiyat sıkıştırma testi anlamsız kalmakta ve alternatif işletmeciler, seçici bir şekilde yürütülen agresif

kampanyalara cevap verememekte ve bu kampanyalar ile rekabet edebilecek eş değer nitelikte alternatif kampanyalar sunamamaktadır.

Bu nedenle fiyat sıkıştırma yükümlülüğünün etkin bir biçimde uygulanabilmesi adına, “*Fiyat Sıkıştırmasının Tespitine, Önlenmesine Ve Giderilmesine İlişkin Usul Ve Esaslar*” da değişiklik yapılarak, tüm veya hizmet sayısının %95’ine karşılık gelen tarifelerin öncül fiyat sıkıştırma testine tabi tutulması sağlanmalıdır.

Ayrıca Pazar analizi dokümanında “...*fiyat sıkıştırması yükümlülüğünün çoklu hizmet paketleri kapsamında sunulan genişbant hizmetleri içeren tarifeler için uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir*”(Sayfa 103) ifadeleri yer almaktadır.

Türk Telekom Yatırımcı ilişkileri sayfasında yer alan verilere göre; 2017 3. Çeyrekte Yalın DSL erişim hattı sayısı 4.1 Milyon adettir. Bu rakam Pazar büyüklüğü içinde küçümsenecek nitelikte olmayıp, mutlaka Yalın DSL tarife paketleri de Fiyat Sıkıştırması yükümlülüğüne tabi olmalıdır.

Maliyet Esaslı Tarife Belirleme Yükümlülüğü

Toptan ücretlerde tutarlılığın sağlanması: Pazar analizleri kapsamında getirilen maliyet esaslı tarife belirleme yükümlülüğünün gereği olarak, hizmetlerin farklı pazarlarda olup olmamasına bakılmaksızın, ücretlerin tutarlılığının sağlanması ve yatırımları teşvik edeceğinden emin olunması gerekmektedir.

Bu kapsamda VAE, THK, YAPA, Alt Yerel Ağ, SAYE, tesis paylaşımı vb. kapsamında belirlenen/belirlenecek ücretlerin birbirleri ile tutarlı olması ve yatırımları teşvik edecek düzeyde yeterli marja sahip olması sağlanmalıdır.

Maliyet metodolojilerinin kamuoyu ile paylaşılması: Şeffaflık ilkesi gereği toptan ücretlerin belirlenmesine dayanak oluşturan maliyet metodolojilerinin kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir.